

УДК 911.53(477.44)

Цесьців Діана Степанівна

Львівський державний університет фізичної
культури, м. Львів, Україна,
e-mail: dianakarpyn@gmail.com

РЕПРЕЗЕНТАТИВНІ ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ОКРЕМИХ РАЙОНІВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мета: проаналізувати туристичні ресурси окремих районів Вінницької області.

Методика: використано картографічний, порівняльний, аналізуючий та узагальнюючий результати наукових досліджень.

Результати: розроблено та систематизовано геопросторове розміщення туристичних ресурсів окремих районів Вінницької області. На основі проведених досліджень складено картосхеми та легенди до районів.

Наукова новизна: вперше було досліджено туристичні ресурси Вінницької області в розрізі чотирьох районів у вигляді картосхем та легенд до них.

Практична значимість: нами досліджено репрезентативні райони Вінницької області, ресурси яких при відповідній рекламі та проведенні реставраційних робіт можуть бути включені в екскурсійні маршрути та стати підготовкою їх до туристичних екскурсій активізує розвиток туристичної інфраструктури.

Для зручності розраховано віддалі від районних центрів до найбільш атрактивних об'єктів, що дає можливість мандрівникам оцінити орієнтований час до туристичних об'єктів та зворотнього напрямку.

Ключові слова: туристичні ресурси, історико-культурні, музеї, церкви, монастирі, костели, видатні діячі науки і культури, археологічні та архітектурні пам'ятки.

УДК 911.53(477.44)

Цесьців Диана Степановна

Львовский государственный университет
физической культуры, г. Львов, Украина
e-mail: dianakarpyn@gmail.com

РЕПРЕЗЕНТАТИВНЫЕ ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ ОТДЕЛЬНЫХ РАЙОНОВ ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ

Цель: проанализировать туристические ресурсы отдельных районов Винницкой области.

Методика: использовано картографический, сравнительный, анализирующий и обобщающий результаты научных исследований.

Результаты: разработаны и систематизированы геопространственное размещение туристических ресурсов отдельных районов Винницкой области. На основе проведенных исследований составлены картосхемы и легенды к районам.

Научная новизна: впервые было исследовано туристические ресурсы Винницкой области в разрезе четырех районов в виде картосхем и легенд к ним.

Практическая значимость: нами исследовано репрезентативные районы Винницкой области, ресурсы которых при соответствующей рекламе и проведении реставрационных работ могут быть включены в экскурсионные маршруты и стать подготовкой их к туристическим экскурсиям, что активизирует развитие туристической инфраструктуры.

Для удобства рассчитаны расстояния от районных центров до наиболее атрактивных объектов, что позволяет путешественникам оценить ориентировочное время к туристическим объектам и обратному направлению.

Ключевые слова: туристические ресурсы, историко-культурные, музеи, церкви, монастыри, костелы, выдающиеся деятели науки и культуры, археологические и архитектурные памятники.

UDC 911.53(477.44)

Tsestsiv Diana Stepanivna

Lviv State University of Physical Culture, Lviv,
Ukraine, e-mail: dianakarpyn@gmail.com

THE REPRESENTATIVE TOURISTS' RESOURCES OF SEPARATE AREAS IN VINNITSA REGION

Aim: to analyze the touristsresources of separate areas inVinnitsa region.

Methods: cartographical, comparable, analytical and presumptive results of scientific researchmenthave beenused.

Results: the geospatial distribution oftourists resources of separate areas of Vinnitsa regionhas been developed and systemized. On the basis of this researchmentwas created the maps and legends to them.

Scientific novelty: for the first time was studied the tourists resources in a view of four areas in the shape of maps and legend to them.

Practical meaning: the representative areas in Vinnitsa region has been studied, by the appropriate advertisement and restoration works this resources may be included to the excisional itineraries' and became a preparation them to tourists excursion activates the development of tourists infrastructure.

For the convenience has been calculated the distances from the district center to the most attractive objects, that gives opportunities for the travellers to assessthe approximate time to tourists objects and reversal direction.

Key words: tourists' resources, historical and cultural, museums, churches, cloisters, Roman Catholic Church, prominent figures of science and culture, archaeological and architectural monuments.

Постановка проблеми. Туристичні ресурси Вінницької області різноманітні і неповторні. Кожен нами обраний район володіє унікальними туристичними об'єктами: церкви, монастирі, видатні українські діячі науки і культури, архітектурні та археологічні пам'ятки. Але разом і з тим ці об'єкти є мало відомими пересічному українцю не говорячи про іноземних туристів. Нами представлено репрезентативні райони Вінницької області, які пропонують нам широкий спектр туристичних об'єктів, що варто відвідати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації ресурсно-рекреаційної проблематики, зокрема туристичні ресурси Вінницької області висвітлені в роботах географів І. М. Волошина, О.О. Мінца, Л.Г. Руденка, М.С. Мироненка, Л.І. Мухіної, І.І. Пірожника, Л. М. Кирилюка, Г. І. Денисика.

Метою дослідження є дослідити туристичні об'єкти Вінницької області на прикладі Барського, Вінницького, Козятинського та Ямпільського районів. Скласти оглядові карти репрезентативних туристичних об'єктів в межах окремих районів Вінницької області та легенди до них.

Виклад основного матеріалу. Вінницька область надзвичайно приваблива за географічним положенням, розміщенням, наявністю річки Дністер, що важливе для розвитку водного туризму та рекреативними Придністровськими каньйоноподібними долинами приток Дністра та Каньоном Дністра. Через середину області протікає ріка Південний Буг, а також нараховується 3600 водних об'єктів загальною площею 100 тис.га. Область багата мінеральними з вмістом родону джерелами (Хмільницька) та інші.

В області на високому рівні розвивається сільське господарство, що сприяє розвитку сільськогосподарського (зеленого) туризму, високоякісним та екологічно чистим харчуванням. У Вінницькій області 320 територій та об'єктів природно-заповідного фонду: 45 заказників (18 - державного значення), 213 пам'яток природи (8 - державного значення), 33 заповідні урочища, 29 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва (11 - державного значення) [6]. Загальна кількість пам'яток історії, археології, містобудування і архітектури, монументального мистецтва становить 2204 одиниці; 511 пам'яток архітектури внесено до Державного реєстру національного культурного надбання [6]. Вінницька область за характером рельєфу відноситься до двох фізико-географічних областей – Придніпровській і Подільській височин. Переважає рівнинна територія, що густо розчленована річковими долинами Південного Бугу та лівих приток Дністра. В цілому поверхня знижується з північного-заходу на південний схід. На південно-західній частині області висоти сягають 362 м, на північно-східній – абсолютна висота не перевищує 322 м). У Придністров'ї – долинами річок каньйоноподібні [1;3;4]. Клімат області помірно континентальний з м'якою зимою і теплим літом. Пересічна температура січня -4, -6°, липня +18,6, +20,5°. Період з температурою понад +10° становить 155 – 180 днів. Річна кількість опадів 480-590 мм, з них за теплий період випадає 375-400 мм.

Вінницька область вирізняється багатством поверхневих вод, її поверхня розчленована густою мережею річок, що належать до басейнів Південного Бугу. До основних його приток відносяться Згар, Рів, Краснянка, Шпиківка, Сельниця, Дохна, Соб, Сливода, Удич; Дністра - Мурафа, Лядова, Немія, Русава, Марківка) та Дніпра - Рось із Роською, Гнилоп'ять, Гуйва. У місцях перетину кристалічних порід долини вузькі, з крутими схилами каньйоноподібними долинами, в руслах є пороги. В межах області близько 2600 ставків, їх використовують для риборозведення. Дністер і Південний Буг використовують для місцевого судноплавства [1;3;4].

Цікавими природними об'єктами в межах області є Дністровський каньйон, який утворений тектонічними рухами та водними потоками. Найбільший каньйон утворений в районі Могильова- Подільського глибиною 150-180м. В каньйоноподібних долинах протікають також ліві притоки Дністра Лядова, Коропець, Жван, Немія. Придністров'я

відноситься до найбільш атрактивних природних об'єктів, що дає можливість розширювати водні туристичні маршрути [1;3;4].

Ґрунти області переважно опідзолені (до 65% території). На північно-східній переважають чорноземи, в центральній частині – сірі, темно-сірі та світло сірі; на південно-східній і в Придністров'ї – глибокі чорноземи. Ґрунтово – кліматичні умови Вінницької області сприятливі для вирощування овочівництва, садівництва й виноградарства.

Вінницька область розташована в лісостеповій зоні. Розорано понад 66% її території. Під лісами (дуб, граб, липа, ясен, клен, в'яз) – 344,7 тис. га. В долинах річок – природні сіножаті й луки. На території Вінницької області водяться козуля, борсук, дика свиня, вовк, лісова куниця, білка, лисиця, заєць, ховрах, хом'як, польова миша; на берегах річок – видра, норка; по водоймах – дикі качки, гуси; в річках і ставках – короп, лящ, окунь, лин, щука тощо. Для охорони природи в області створено ряд державних заказників (Буго - Деснянський, Володимирська Дубина, Коростовецький, Грабарківський, Бронницький та Горячківська Дача) та інші. На околиці Вінниці на р. Вишні закладено ботанічний сад «Поділля» [1;3]. Нами в окремих районах Вінницької області виявлено 119 найпривабливіших туристично-рекреаційних об'єктів, проаналізовано інтелектуальний потенціал та складені легенди до картосхем з геопросторовим їх розміщенням. На картосхемі всі об'єкти позначені порядковими номерами, які ідентичні номерам в легенді.

Легенди до картосхем чотирьох районів Вінницької області

Барський район (рис. 1а) розташований у західній частині Вінницької області. Утворений у 1921 році. Площа 1,1 тис. км². Населення 77,3 тис. чол. (1976). В районі - 95 населених пунктів, які підпорядковані міській, селищній і 25 сільським радам. Центр - м. Бар.

Барський район лежить у межах Подільської височини. Корисні копалини: вапняки, пісок, глина, граніт. Річки належать до басейнів Дністра (Лядова, Немія, Мурашка, Мурафа) та Пд. Бугу (Рів). Переважають сірі й світлосірі ґрунти. Розташований у лісостеповій зоні. Ліси (граб, ясен, липа, клен, дуб) займають 16,6 тис. га [8].

1. Пам'ятник Грушевському (м. Бар).
2. Пам'ятник Врублевському (м. Бар).
3. Місце народження В. Буняковського. Буняковський Віктор Якович (16. XII. 1804 – 12. I. 1889) – український математик. Після навчання у Парижі (1820 – 1826) – професор різних вищих шкіл у Петербурзі. Академік, автор понад 100 праць з математичного аналізу, статистики, теорії похибок тощо. Винайшов планіметр, пантограф (м. Бар).
4. Барський районний історико-краєзнавчий музей. На сьогодні музей налічує 7772 унікальних експонати, які відтворюють важливі етапи історії краю, несуть пізнавальну і виховну функцію. Музей налічує значну кількість експонатів періоду Великої Вітчизняної війни. Наявна велика добірка картин заслуженої майстрині України Віри Семенівни Бичкової – барельєфи, натюрморти, пейзажі, різьба по дереву. Радують око і предмети домашнього вжитку: глиняний посуд, фрагмент ткацького верстату, старовинний одяг. Планується пошук нових експонатів та виготовлення додаткових експозицій [2].
5. Фортеця XVI ст. (м. Бар) нац. знач.

6. Кармелітський монастир (XVIII, XX ст.) У 1616 на руїнах більш давнього невідомого монастиря почалося зведення монастиря і колегіума. Протягом 1701-1787 з довгими перервами були збудовані костел з колегіумом і корпус келій. У 1838 монастир стає православним - Покровським. З 1881 - жіночим. У 1908 збудована дзвіниця. У 1960 розібрали частину келій, яка примикала до головного корпусу. Костел (Покровська церква) з келіями складає єдиний двоповерховий цегляний корпус в стилі бароко. Тринавовий, чотиристовпний з п'ятигранною апсидою об'єм костелу розташований по центральній поперечній вісі будівлі. Решту будівлі займають келії. Планування келій - коридорне з одностороннім розташуванням приміщень. Споруда перекрита системою хрещатих та напівциркульних склепінь. Фасади розчленовані двома горизонталями симетрично розташованих вікон і декоративними нішами на міжповерховому просторі. Вікна оформлені бароковими наличниками з "вушками" і фігурними замковими каменями. Пам'ятник увінчаний багатопрофільним розкрепованим карнизом. На першому ярусі з обох боків від арки в'їзду розміщені двоповерхові жилі приміщення, покриті двосхилим дахом. Дзвіниця стовпоподібна (восьмерик на четверику), з струнким силуетом (м. Бар).
7. Церква Успіння Пресвятої Богородиці, XVIII ст., мурована (м. Бар) [5].
8. Костел Святої Анни (побудований домініканцями в 1811 році). 1906 року був перебудований у стилі неоготики. Колишній костел Святого Миколая (м. Бар).
9. Монастир Святого Івана Хрестителя провінції Отців Василян (Українська греко-католицька церква), 1877 рік (м. Бар).
10. Костел Святого Миколая (м. Бар) [5].
11. Церква Спаса Преображення кін. XIX ст., мурована (с. Балки).
12. Садиба Рудзьких (палац, господарський флігель, парк), XIX ст. (с. Біличин).
13. Комплекс садиба Михальських-Бібікових (палац, господарча споруда, парк) XIX ст. (с. Верхівка).
14. Церква Різдва Богородиці, мурована 1883 р. (с. Копайгород) [5].
15. Костел Святого Духа, 1798 р. (с. Копайгород) [5].
16. Костел Пресвятої Трійці, 1793 р. (с. Маньківці).
17. Поселення черняхівської культури, III-IV ст. (с. Мар'янівка).
18. Комплекс садиби адмірала Чихачова (будинок, парк), 1905 р. (с. Митки).
19. Поселення трипільської культури, IV-III тис. до н. е. (с. Пилипи).
20. Троїцька церква (дерев'яна), 1876 р. (с. Ялтушків) [10].
21. Садибний будинок, XIX ст. (с. Ялтушків).
22. Поселення трипільської культури, III-VI тис. до н. е. (с. Ялтушків).
23. Поселення черняхівської культури, II-IV ст. до н. е. (с. Ялтушків).
24. Музей історії села Гармаки (с. Гармаки) [2].
25. Церква Св. Миколи, 1894 р. (Буцні) [5].
26. Церква Св. Івана Богослова, 1881 р. (Володіївці) [5].
27. Церква Успення Пресвятої Богородиці, 1760-1771 рр. (Іванівці) [5].
28. Церква Св. Трійці, 1893-1895 рр. (Кошаринці) [5].
29. Церква Св. Івана Богослова, 1888 р. (Кузьминці) [5].
30. Церква Св. Архистратига Михайла, 1766 р. (Маньківці).
31. Церква Св. Архистратига Михайла, 1766 р. (Матейків) [5].
32. Церква Св. Олександра Невського, 1894 р. (Сеферівка) [5].
33. Церква Воздвиження Чесного Хреста, 1852-1862 рр. (Семенки) [5].
34. Церква Св. Івана Богослова, 1760, 1892 рр. (Супівка) [5].

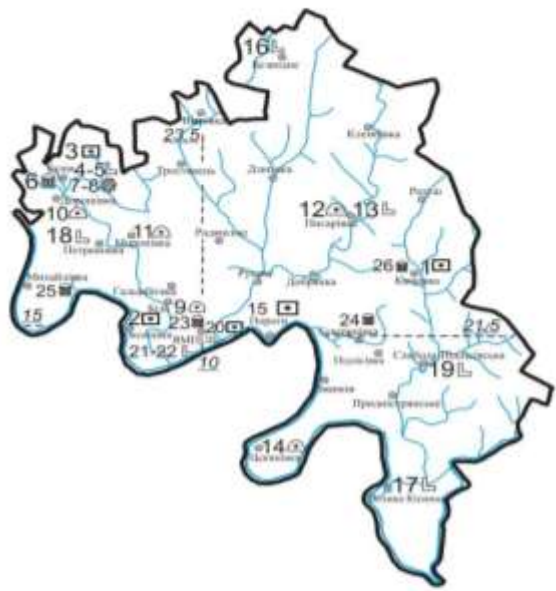
а) Барський район

б) Вінницький район

в) Козятинський район

г) Ямпільський район

Рис.1. Геопросторове розміщення туристичних ресурсів типових районів Вінницької області

	Пам'ятники та пам'ятні місця, пов'язані з життям та діяльністю державних діячів, діячів науки та культури		Археологічні пам'ятки
	Історичні пам'ятки		Музеї
	Архітектурні пам'ятки		Заповідні місця, пам'ятки природи, парки
	Віддаль від районного центра, км		Інші цікаві об'єкти
		23	Номера на картосхемах ідентичні номерам в легенді

Вінницький район (рис. 1б) знаходиться у північній частині Вінницької області. Утворений 1923. Площа 0,9 тис. км². Населення 73,7 тис. чол. (1977). В районі - 54 населені пункти, підпорядковані селищній і 29 сільським радам. Центр - м. Вінниця.

Вінницький район лежить у межах Подільської височини. Корисні копалини: торф, граніти, глини, пісок. Головна річка - Південний Буг. Ґрунти переважно сірі лісові. Розташований у лісостеповій зоні. Ліси (граб, ясен, липа, клен, дуб) займають 10,6 тис. га [8].

1. Пам'ятник М. О. Некрасову (с. Некрасове).
2. Пам'ятник С. О. Гуменюка (с. Слобода-Дашковецька).
3. Михайлівська церква (дерев'яна), 1752 р. (сmt Вороновиця) [10].
4. Костел Михайла Архангела, 1793 р. (сmt Вороновиця).
5. Вороновицький музей історії та космонавтики ім. О. Ф. Можайського. Розташований у палаці, XVII–XVI ст. (сmt Вороновиця) [2;9].
6. Музей Володимира Перепелюка (сmt Вороновиця).
7. Пам'ятник О. Ф. Можайському (сmt Вороновиця).
8. Церква Ікони Божої Матері Казанської (дерев'яна), 1896 р. (с. Лука-Мелешківська) [10].
9. Парк, XIX ст. (с. Лука-Мелешківська).
10. Церква Параскеви Великомучениці (дерев'яна) 1765-1791 рр. (с. Медвідка) [10].
11. Єзуїтський монастир (костел, колегіум, келії) XVII–XVIII ст. (м. Вінниця).
12. Домініканський монастир (костел, келії, башта) XVII–XVIII ст. (м. Вінниця).
13. Миколаївська церква (дерев'яна), дзвіниця 1746 р. (м. Вінниця) [10].
14. Вінницький літературно-меморіальний музей-садиба письменника і громадського діяча М. М. Коцюбинського. Розташований у будинку, де народився класик української літератури. Це один з перших літературно-меморіальних музеїв України. Експозиція його побудована за монографічним принципом і розміщена в п'яти кімнатах будинку. Різноманітні матеріали послідовно розкривають життєвий і творчий шлях письменника та його громадську діяльність. За рік музей відвідує понад 30 тис. осіб (м. Вінниця) [7;9].
15. Вінницький обласний художній музей. Розташований на території архітектурного комплексу “Мури” в пристосованому двоповерховому приміщенні. Колекція музею почала формуватись 17 лютого 1919 р. Тривалий час вона була в складі обласного краєзнавчого музею, її поповнювали експонатами внаслідок надходження з державних музеїв, установ і приватних колекцій. Музейна колекція налічує майже 10 000 предметів. Щороку музей відвідує близько 150 тис. осіб, для яких проводять понад 2 000 екскурсій (м. Вінниця) [2;9].
16. Вінницький краєзнавчий музей – відомий науково-методичний та пам'ятко - охоронний центр східного регіону Поділля. Його фонди налічують близько 100 тис. одиниць зберігання, серед яких – унікальна колекція золотих прикрас доби бронзи та сарматського періоду, яку експонували на шести міжнародних виставках. Славиться музей нумізматичною та етнографічною збірками, колекцією зброї та мінералів. При музеї діє бібліотека, заснована 1920 р., її довоєнний фонд знищено у 1943 р. Сучасна збірка містить понад 10,5 тис. видань кінця XVIII – початку XXI ст., переважно українською, російською та польською мовами (Вінниця) [2;9].
17. Музей історії училища культури і мистецтв ім. М. Д. Леонтовича (м. Вінниця).
18. Музей міського електротранспорту (м. Вінниця) [2].
19. Музей Т. Г. Шевченка (м. Вінниця)[2].
20. Музей історії медичного коледжу ім. Д. Заболотного (м. Вінниця).
21. Садиба та пам'ятник, склеп-могила хірурга, анатома і педагога М. І. Пирогова (м. Вінниця).

22. Найбільший у світі річковий світломузичний фонтан. Фонтан на відкритих водоймищах та реконструйована Набережна "ROSHEN", були відкриті 4 вересня 2011 року. "Фонтан" розташований в руслі річки Пд. Буг й має довжину 140 м і висоту струменя до 60 м
23. Ставка Гітлера "Вервольф", що в перекладі з німецької означає "озброєний вовк", розташована за 8 км на північ від Вінниці. За часів Великої Вітчизняної війни, вона використовувалася для керування військовими діями на Східному фронті (Стрижавка).
24. Церква Св. Миколи, 1850 р. (Стрижавка).
25. Городище IX–IV ст. до нашої ери (с. Лука-Мелешківська).
26. Церква Ікони Божої Матері Казанської, 1905 р. (Жабелівка).
27. Музей історії села Жабелівка (с. Жабелівка).
28. Музей історії села Оленівка (с. Оленівка) [2].
29. Музей історії села Мізяківські Хутори (с. Мізяківські Хутори).
30. Церква Св. Івана Богослова, 1878 р. (Гавришівка).
31. Церква Покрови Пр. Богородиці, 1797 р. (Малі Крушлинці).
32. Церква Покрови Пр. Богородиці, 1770 р. (Писарівка).
33. Церква Св. Дмитра, 1886 р. (Стадниця).
34. Церква Різдва Пр. Богородиці, 1869 р. (Хижинці).
35. Церква Успення Пр. Богородиці, 1751, 1855 рр. (Прибузьке).
36. Городище (с. Якушинці).

Козятинський район (рис. 1в) розташований у північній частині Вінницької області. Утворений 1923. Площа 1,1 тис. км. Населення 94,4 тис. чол. (1979). В районі — 75 населених пунктів, підпорядкованих міській та 31 сільській раді. Центр - м. Козятин. Козятинський район розташований у межах Придніпровської височини.

В районі розміщено Глуховецьке родовище каоліну. На території району беруть початок ріки Гуйва, Гнилоп'ять, Роставиця (басейн Дніпра) і Десна (басейн Пд. Бугу). Ґрунти чорноземні. Козятинський район розміщений у лісостеповій зоні. Поширені дуб, береза, ялина, сосна, клен, ясен, вільха - 3,0 тис. га [8].

1. Свято-Преображенська церква, 1661, XVIII ст. (с. Поличинці).
2. Музей історії міста Козятина (м. Козятин).
3. Музей хліба (с. Білопілля).
4. Краєзнавчий музей (с. Комсомольське).
5. Поселення черняхівської культури II–IV ст. н.е. (с. Безіменне).
6. Поселення черняхівської культури II–IV ст. н.е. (с.мт Бродецьке).
7. Тришарове поселення епохи бронзи, зарубинецької та черняхівської культури XII–X ст. до н.е., II до н.е., II ст. н.е., II–IV ст. н.е. (с. Вовчинець).
8. Поселення трипільської культури IV–III тис. до н.е. (с. Жежелів).
9. Поселення доби бронзи II тис. до н.е. (с. Кашперівка).
10. Музей М.С. Грушевського (с. Сестринівка).
11. Церква Святої Покрови Пресвятої Богородиці (с. Сестринівка).
12. У с. Зозулинці народився видатний український мовознавець і етнограф Костянтин Петрович Михальчук, який досліджував проблеми української діалектології, історії української мови, українського правопису, методології лінгвістики. Вперше він здійснив систематичний опис українських діалектів. Підготував першу карту українських говорів; обґрунтував поділ діалектів на давні й новожитні, запропонував пояснення генези багатьох явищ сучасних діалектів.
13. Родом з с. Махнівка (нині с. Комсомольське), що розташоване на берегах річки Гнилоп'яті, за 12 км. від районного центру і залізничної станції Козятин, не менш

талановитий український історик, археолог, археограф, етнограф, фольклорист Володимир Боніфатійович Антонович, в працях якого широко відображена історія Поділля. Він – автор понад 300 праць з історії, археології та етнографії України. Зібрав, зредагував і видав 8 томів «Архива Юго-Западной России», що стосуються історії Правобережної України XVI -XVIII ст.

14. У с. Миколаївка відкрито музей чеського села та шкільний Євроклуб. Адже тут проживає найбільша в області чеська громада, яка утворила громадське об'єднання «Голендерські чехи». До речі перші поселенці-чехи з'явилися на території села наприкінці XIX ст. Вони ревно зберігають вшановують та плекають свої традиції і звичаї. Тож не випадково у селі відбулися урочистості з нагоди 85-ї річниці від дня народження видатного уродженця Вінницького краю (с. Конюшівка, Липовецького р-ну), письменника, кіносценариста, лауреата Державної премії ім. Тараса Шевченка Василя Земляка [7] (Вацлав Вацик), що виріс і жив серед чехів, знав їхню мову, звичаї та культуру.
15. Церква Св. Миколи, 1774 р. (Блажіївка).
16. Церква Різдва Пр. Богородиці, XVIII ст. (Вернигородок).
17. Церква Покрови Пр. Богородиці, 1730 р. (Воскодавинці).
18. Церква Різдва Пр. Богородиці, 1735 р. (Гурівці).
19. Церква Св. Дмитра, 1843 р. (Іванківці) [5].
20. Церква Успення Пр. Богородиці, 1723 р. (Махаринці).
21. Церква Різдва Пр. Богородиці, 1816 р. (Михайлин).
22. Церква Зачаття Св. Анни, XIX ст. (Пляхова).
23. Церква Св. Миколи, XVIII ст. (Сошанське).

Ямпільський район (рис. 1г) знаходиться у південно-західній частині Вінницької області. Утворений 1965. Площа 0,8 тис. км². Населення 53,7 тис. чол. (1984). У районі — 39 населених пунктів, підпорядкованих селищній і 17 сільській радам. Центр - смт Ямпіль. Ямпільський район розташований в межах Подільської височини. Поверхня — хвиляста рівнина, розчленована долинами річок, ярами і балками. Корисні копалини: пісковики, вапняки, піски, глини, граніти. Річки — Мурафа, Русава, Марківка (притоки Дністра). Ґрунти в основному чорноземні. Лежить у лісостеповій зоні. Ліси (дуб, ясен, сосна, клен, акація) займають 9 тис. га.

1. Пам'ятник Ф. Ю. Криворучко. Федір Юліанович (1882-1920) — командир партизанського загону; бронзове погруддя на гранітному постаменті (с. Качківка).
2. Пам'ятник О. К. Дудницькій. Оксана Іванівна — закатована фашистами в 1941 р. (с. Оксанівка).
3. Цвинтар з пам'ятниками XVIII–XIX ст. Своїх гостей Заповідник зустрічає найбільшим у Європі музеєм історичних скульптур під відкритим небом. Це місце відоме своїми гранітними кар'єрами. На території заповідника знаходиться близько двохсот робіт з каменю і граніту на різну тематику, в основному це козаччина і релігійна тема (с. Буша).
4. Скульний храм з рельєфними зображеннями V-XVII ст.; Башта фортеці XVII ст. Державний історико-культурний заповідник «Буша» саме тут досі зберігаються, як історичні пам'ятки, датовані різними століттями, починаючи від трипільської, скіфської, черняхівської, древньоруської культур (XI–XII ст.), так і сучасні кам'яні скульптури, що представляють теперішнє мистецтво (с. Буша).
5. Бушанський замок розташовується на мисі, утвореному річками Бушанка і Мурафа. Цей старовинний замок був зведений в далекому XVI столітті. Ініціатором його будівництва став польський гетьман Ян Замойський. До нашого часу від

легендарного замку залишилися лише руїни фортеці, погребів і декількох підземних проходів. На верхньому ярусі уцілілої вежі розташований музей оборони села, а на місці колишнього городища знаходяться поховання козаків. Весь цей комплекс вважається історико-культурним заповідником державного значення. Заснований він у 2000 році. Археологічні розкопки у даній місцевості тривають і зараз.

6. Етнографічний музей Буші розташований в стінах невеликої хати, що належала простій селянській родині. Вік це будинки вельми солідний - 130 років. Типова архітектура хати, білий колір стін, маленькі віконця з мальовничими віконницями, тин краще всякого екскурсовода розкажуть про те, як жили наші предки. В середині будинку можна побачити всі предмети побуту, включаючи посуд, рушники, тканини з вишивкою, розпис на побілених стінах, розстановку оригінальної меблів. Весь інтер'єр XVIII–XIX ст. відтворений з максимальною точністю: держак для казанків, поглиблення в стінах (які використовували як полки) і багато іншого, що практично неможливо побачити в побуті сучасної людини. Ще однією визначною пам'яткою, яка знаходиться безпосередньо на території Музею етнографії, є невеликий макет знаменитої оборонної фортеці. У ньому можна розглянути унікальні деталі замка і окружних ровів, які були неприступними в період середньовіччя. Мандрівники можуть побачити і реальні залишки замку, вцілілі фрагменти будов з каменю вважаються історичною пам'яткою і знаходяться неподалік від хати-музею. (с. Буша).
7. Державний географічний заповідник «Гайдамацький Яр». Урочище «Гайдамацький Яр» – це геологічна природна пам'ятка загальнодержавного значення, розташована між селами Буші та Гомулівка, в Ямпільському та Могилів-Подільських районах Вінницької області. З 1975 р. «Гайдамацький Яр» має статус геологічного заповідника, площа якого – 96 га. За переказами, в XVIII ст. місце було базою гайдамаків, під орудою уманського сотника І. Гонти. Звідси ж вони робили свої відважні набіги на польських шляхтичів і турків. Урочище, на схилах якого розкинулися дубово-грабові насадження, вироблене лівою притокою р. Мурафи – р. Бушинка, його довжина – 2 км, ширина – 100-200 м. Воно має велику кількість вивітрених та вимитих пісковиків з скелями «Баран», «Висяча», «Гриб», «Гайдамацька» (разом з печерою) та ін. Ці скелі – переважно результат післяльодовикової еолової діяльності (с. Буша).
8. Історико-ландшафтний парк VIII–XIX ст. (с. Буша).
9. Поселення черняхівської культури II-IV ст. н.е. (с. Біла).
10. Двошарове поселення черняхівської та трипільської культур II-IV ст. н.е., IV-III тис. до н.е. (с. Дорошівка).
11. Двошарове поселення епохи бронзи і черняхівської культури II тис. до н.е., II-IV ст. н.е. (с. Миронівка).
12. Поселення трипільської культури VI-III тис. до н.е. (с. Писарівка).
13. Церква св. Великомучениці Параскеви (мур.), XIX ст. (с. Писарівка).
14. Двошарове поселення трипільської та черняхівської культур VI-III тис. до н.е., II-IV ст. н.е. (с. Цекинівка).
15. Між містом Ямполем і селом Пороги знаходиться старе єврейське кладовище. Поховання розташоване на березі Дністра. Виглядає воно як розкидані по галявині похилені від часу плоскі камені. Ще в XIX столітті населення Ямполья на 30%

складалося з євреїв, у зв'язку з чим в місті було зведено 4 синагоги. Серед безлічі могил турист зможе відшукати поховання цадика Борха Рабиновича. Він доводився правнуком Ізраель Бешта, якого вважають засновником хасидизму. Знайти місце його спочинку досить просто, так як над ним височіє усипальниця (с. Пороги).

16. Свято-Вознесенська церква XVIII ст. (с. Безводне).
17. Свято-Миколаївська церква (мур.) 1813 р. Церква св. Миколи відома з презенти князя Любомирського 1754 р. – стояла на лівому березі біля гирла р. Марківка. У 1795..1798 рр., за переказом, знесена повінню на Дністрі. Нова церква збудована у 1813 р. на новому місці – кам'яна. У 1861 р. прибудована кам'яна дзвіниця. Капітальні ремонти 1891, 1894 рр. (с. Велика Кісниця).
18. Церква св. Великомучениці Параскеви, 1863 р. реконстр. 1898 р. (с. Петрашівка).
19. Печерна церква, XVII ст.. (с. Слобода-Підлісівська).
20. Пам'ятник О. Суворову (м. Ямпіль).
21. Свято - Миколаївська церква XVIII–XIX ст. (м. Ямпіль).
22. Парк скульптур, що розкинувся на березі річки Дністер. Його прикрашають понад 20 скульптур сучасного мистецтва. Своєрідний музей під відкритим небом з'явився в 1988 році, коли в місто на симпозіум з'їхалися скульптори з усіх куточків країни. Прогулюючись по парку, з протилежного боку річки ви можете побачити молдавський берег. Адже Ямпіль - прикордонне місто, відділений від сусідньої держави Дністром. Дістатися до протилежного берега можна переправою, де стоїть прикордонний пункт. Звідти видніється молдавський місто Сороки і відкривається красивий вид на Сороцька фортеця, яка датується 15 століттям і є відомим пам'ятником молдавської оборонної архітектури (м. Ямпіль).
23. Музей образотворчого мистецтва розташований в центральній частині Ямполя. Музей представляє величезний інтерес для любителів історії та фольклору. В Ямпільському музеї образотворчого мистецтва зібрані роботи сучасних українських художників. Яскраві полотна передають колорит українського життя і оповідають про знаменні історичні події. Для жінок буде цікавою колекція чоловічого і жіночого одягу, яка охоплює кілька століть. А от у чоловіків інтерес викличе нумізматична колекція. Особливе місце в музеї займає експозиція традиційних виробів Ямпільщини. Колекція збиралася по сусідніх селах, таких як Цекинівка, Клембівка, Писарівка, Дзигівка та інші. За орнаментом на вишивках і писанках можна дізнатися, до якого регіону вони відносяться. Кожна з робіт має свій прихований сенс - послання нащадкам з минулого (м. Ямпіль) [9].
24. Краєзнавчий музей (с. Северинівка).
25. Краєзнавчий музей (с. Михайлівка).
26. Музей історії села Качківка (с. Качківка).

Висновки. Вінницька область одна із провідних в галузі туризму. Як показали наші дослідження репрезентативні райони мають достатню туристичну базу для залучення як українських, так і іноземних туристів. Залишається невирішеною проблема із розповсюдженням інформації про туристичні об'єкти кожного з районів, що суттєво зменшує наплив туристичних потоків не тільки в районні центри, а й містечка та села загалом. Багато туристичних об'єктів залишаються поза увагою місцевих адміністративних органів, а саме незадовільний стан транспортної мережі,

занедбаний стан деяких об'єктів, що негативно впливає на розвиток туризму в досліджених районах.

Список використаних джерел:

1. Вінниця // Українська радянська енциклопедія. В 12-ти томах / За ред. М. Бажана. — 2-ге вид. — К.: Гол. редакція УРЕ, 1974-1985., Том 2., К., 1978, стор. 299–300.
2. Вінниччина музейна: Довідник/Вінниц. обл. краєзн. музей; відп. за випуск Висоцька К. І.-Вінниця, 2008.— 96 с.
3. Волошин І. М. Туристичні ресурси України (атлас туристичних мандрівок Україною: довідкове видання Волошин І. М., Матвійчук Л. Ю., Ненько К. В.) – Л.: ЛДУФК, 2015. – 437 с. С.89-107.
4. Волошин І. М. Туристично-інтелектуальні ресурси Вінницької області та їхнє геопросторове розміщення / І. М. Волошин, Д. С. Карпин, К. В. Ненько // Вісник Львівського університету. Серія географічна, 2013. Випуск 42.С. 27-37.
5. Жарких М. І. Храми Поділля Ілюстрований каталог-довідник (понад 3000 храмів). Київ: Мислене древо. – 2007.
6. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2003. - 352 с.
7. Письменники України – жертви сталінських репресій. Вип. 1. – К.: Радянський письменник. 1991. – 495с.
8. Українська радянська енциклопедія. К.: Головна редакція УРЕ. Київ - 1978 - 1985. - Т1 - 12.
9. Цесьців Д. С. Музеї Вінниччини / Цесьців Д. С., Волошин І. М. // Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму у Західному регіоні України: матеріали І Всеукр. студ. наук. – практ. конф. – Львів: ЛДУФК, 2016. – С. 79-83.
10. Цесьців Д.С. Геопросторове розміщення дерев'яних церков Вінниччини / Цесьців Д.С., Волошин І.М.// Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: географія. – Тернопіль: СМП «Тайп». - №2 (випуск 39). - 2015. – С.106-114.

Список использованных источников:

1. Винница // Украинская советская энциклопедия. В 12-ти томах / Под ред. М. Бажана. - 2-е изд. - М.: Гл. редакция Уре, 1974-1985. Том 2., М., 1978, стр. 299-300.
2. Винницкая область музейная: Справочник / Москв. обл. краезн. музей; отв. за выпуск Высоцкая К. И.-Винница, 2008.- 96 с.
3. Волошин И. М. Туристические ресурсы Украины (атлас туристических путешествий по Украине: справочное издание Волошин И. М., Матвийчук Л. Ю., Ненько К. В.) - Л.: ЛДУФК, 2015 - 437 с. С.89-107.
4. Волошин И. М. Туристический интеллектуальные ресурсы Винницкой области и их геопространственной размещения / И. М. Волошин, Д. С. Карпин, К. В. Ненько // Вестник Львовского университета. Серия географическая, 2013 Выпуск 42.С. 27-37.
5. Жарких Н. И. Храмы Подолья Иллюстрированный каталог-справочник (более 3000 храмов). Киев: Мысленное древо. - 2007.
6. Панкова Е.В. Туристическое краеведение. Учебное пособие. - М.: Альтерпрес, 2003. - 352с.
7. Писатели Украины - жертвы сталинских репрессий. Вип. 1. - М.: Советский писатель. 1991. - 495с.
8. Украинская советская энциклопедия. К.: Главная редакция Уре. Киев - 1978 - 1985 - Т1 - 12.
9. Цесьцев Д. С. Музее Винницкой / Цесьцев Д. С., Волошин И. М. // Современное состояние, проблемы и перспективы развития туризма в Западном регионе Украины: материалы I Всеукр. студ. наук. - Практической. конф. - Львов: ЛДУФК, 2016. - С. 79-83.
10. Цесьцев Д.С. Геопространственных размещения деревянных церквей Винницкой / Цесьцев Д.С., Волошин И.М. // Научные записки Тернопольского национального

педагогического университета им. Владимира Гнатюка. Серия: география. - Тернополь: СМП «Тайп». - №2 (выпуск 39). - 2015. - С.106-114.

References:

1. Vinnitsa // Ukrainian Soviet Encyclopedia. In 12 volumes / Ed. M. Preferred. - 2nd ed. - K.: Chief. ur edition, 1974-1985., Volume 2, K., 1978, p. 299-300.
2. Vinnichchina museum: Reference / Vinnitsa. region regional museum; ed. for the production Vysotska KI-Vinnitsa, 2008.- 96 p.
3. Voloshin I.M. Travel Resources Ukraine (Ukraine atlas tourist trips: reference book Voloshin I.M., Matviichuk L. Yu., Nenko K.V.) - L.: LSUPC, 2015. - 437 p. S.89-107.
4. Voloshin I. M. Tourist intellectual resources of Vinnytsia region and their placement Geospatial / I. Voloshin, D.S. Karpyn, K.V. Nenko // Bulletin of Lviv University. Geographical Series 2013 Issue 42.S. 27-37.
5. Zharkikh M.I. Churches skirts Illustrated catalog Directory (over 3000 temples). Kyiv: Myslene tree. - 2007.
6. Pankova E. V. Tourism studies. Tutorial. - K.: Alterpres, 2003. - 352 p.
7. Writers of Ukraine - victims of Stalinist repression. Vol. 1 - K.: The Soviet writer. 1991. - 495s.
8. Ukrainian Soviet Encyclopedia. K.: Home Edition ur. Kyiv - 1978 - 1985 - T1 - 12.
9. Tsestiv D.S. Museum Vinnytsia / D.S. Tsestiv, I.M. Voloshin // current state, problems and prospects of tourism in Western Ukraine materials I All-Ukrainian. stud. Science. - Pract. Conf. - Lviv: LSUPC, 2016. - P. 79-83.
10. Tsestiv D.S. Geospatial placing wooden churches Vinnytsia oblast / Tsestiv D.S., Voloshin I. M. // Scientific notes Ternopil National Pedagogical University. Vladimir Hnatyuk. Series: Geography. - Ternopil: SMF "Taipei". - №2 (Issue 39). - 2015. - S.106-114.